

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
КУЛЬТУРНА АНТРОПОЛОГІЯ
Підготовки доктора філософії
Спеціальності 034 Культурологія
Освітньо-наукової програми «Соціокультурна аналітика»

Луцьк – 2023

Силабус навчальної дисципліни «Культурна антропологія» підготовки доктора філософії (третій освітній рівень), галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 034 Культурологія, за освітньо-науковою програмою «Соціокультурна аналітика».

Розробник: В. Головей, професорка кафедри культурології, професор, доктор філософських наук.

Погоджено

Гарант освітньо-наукової програми:

В. Ю. Головей

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри культурології

Протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри:

Н. М. Столярчук

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 034 Культурологія Освітньо-наукова програма: Соціокультурна аналітика Освітній рівень: Доктор філософії	Нормативна
Кількість годин / кредитів 150/5		Рік навчання – 1 курс
		Семестр -2 семестр
		Лекції – 46 год.
		Практичні (семінарські) – 20 год.
ІНДЗ: немає		Консультації – 10 год.
	Самостійна робота - 74 год.	
Мова навчання	Українська	
		Форма контролю: екзамен

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: Головей Вікторія Юріївна
 Науковий ступінь: доктор філософських наук
 Вчене звання: професор
 Посада: професорка кафедри культурології, професор.
 Контактна інформація: моб. тел. 067 3343073, ел. адреса: v_golovey@ukr.net
 Дні занять: квітень-вересень 2024 р.
 Розклад занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Освітній компонент «Культурна антропологія» є нормативною навчальною дисципліною в ОНП «Соціокультурна аналітика» з підготовки докторів філософії за спеціальністю 034 Культурологія, передбачає поглиблене вивчення антропологічного виміру соціокультурного розвитку в національному й глобальному аспектах.

Зміст дисципліни. Предмет, завдання та основні категорії культурної антропології. Передумови й основні етапи формування культурної антропології як науки. Особливості трактування культури і культурного розвитку. Значення принципу культурного релятивізму у формуванні плюралістичного погляду на розвиток і взаємодію культур. Проблема універсальності культури. Особливості напрямів та методів культурно-антропологічних досліджень. Проблеми антропогенезу. Природа людини з точки зору культурної антропології. Концепції еволюціонізму. Біологічний напрям у

дослідженні культур. Дифузійонізм як теорія контактів та запозичень. Американська культурно-історична школа та ідеї історизму в антропології. Основні положення історичної антропології Ф. Боаса. Культурний релятивізм М. Херсковіца. Кросс-культурний аналіз культурних феноменів Дж. П. Мердока. Теорія «вживання в культуру» А. Кребера. Проблема етноцентризму й культурних цінностей. Психологічна антропологія та етнопсихологія. Функціоналізм Б. Малиновського. Еволюція теорій функціоналізму та структуралізму. Американська структурно-функціональна школа (Р. Мертон, Т. Парсонс). Структурна антропологія К. Леві-Строса. Криза позитивістської антропології та початок «лінгвістичного повороту». Інтерпретативна антропологія К. Гірца. Постмодерні тенденції в культурній антропології, формування «критичної антропології». Деконструктивізм та культуркритицизм. Полікультурність, кросс-культурність та толерантність як теми постмодерністського дискурсу. Антропологія як культурна критика (Дж. Маркус, М. Фішер, Дж. Клиффорд). Проблематика культурної антропології в українській науці. Дискурсивний аспект антропологічного знання та досвід усвідомлення «іншої культури». «Іконічний поворот» в культурі. Візуальна антропологія. Антропологія медіа.

2. Пререквізити

Вивчення курсу передбачає використання знань, набутих із таких навчальних дисциплін як «Історія і теорія культури», «Українська культура: модерний дискурс», «Філософія та методологія науки», «Етнокультурологія» тощо.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета – формування цілісного й багатогранного бачення культури та навичок наукового аналізу культурних процесів на основі опанування теоретико-методологічних підходів, них в культурній антропології.

Завдання курсу: усвідомлення закономірностей і механізмів взаємодії «людина – культура», а також взаємодії людини з її соціальним та природнім середовищем в умовах конкретної культури; розгляд питань, пов'язаних із особливостями міжкультурних впливів культурної ідентичності народів та етнічних спільнот; вивчення генезису культурних інститутів різних народів та їх порівняння в просторово-часовому вимірі; поглиблення розуміння культури свого народу і її місця в світовому культурному розмаїтті; вивчення характеру, способів і проявів впливу культурних феноменів на формування індивідуального світогляду; дослідження природи культурно-етнічних явищ у всіх її суперечливих проявах; активізація пізнавальної діяльності у процесі визначення антропологічних аспектів розвитку сучасної культури, формування навичок порівняльного аналізу різних підходів до культурних феноменів; стимулювання аналітичного підходу до сприйняття наукових концепцій, представлених у працях представників культурної антропології.

4. Результати навчання (Компетентності).

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 6. Здатність працювати в міждисциплінарній команді.
- ЗК 7. Здатність працювати в міжнародному середовищі.

ЗК 8. Розуміння сучасних тенденцій, напрямків і закономірностей розвитку вітчизняної науки в умовах глобалізації та інтернаціоналізації.

ЗК 9. Здатність до науково-організаційної діяльності і співпраці в межах фахової спільноти.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність виявляти та вирішувати проблеми дослідницького характеру, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в культурології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у відповідних фахових наукових виданнях.

ФК 3. Здатність здійснювати пошук, виявляти та використовувати різноманітні джерела інформації за напрямом дослідження, зокрема із застосуванням сучасних інформаційних технологій, баз даних та інших електронних ресурсів.

ФК 4. Розуміння логіки історичного становлення соціокультурних процесів та їх особливостей на сучасному етапі. Вміння здійснювати експертну оцінку об'єктів культурної спадщини, визначати їх значення в світовій та національній культурі.

ФК 10. Здатність до організації крос-культурних досліджень та проектів міжкультурної співпраці з урахуванням специфіки транскордонного співробітництва у Волинському регіоні.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Мати ґрунтовні концептуальні знання з культурології та суміжних напрямків у галузі гуманітарних наук, а також аналітичні навички, необхідні для проведення наукових і прикладних досліджень, аналізувати обрану тематику в контексті актуальних запитів сучасності.

ПРН 2. Опанувати структуру й зміст теоретико-методологічного та категоріального апарату сучасної культурології, вміти формулювати результати власних досліджень у відповідності до академічних критеріїв та адаптувати їх до освітніх потреб та практичної реалізації.

ПРН 3. Добирати і коректно застосовувати у власному дослідженні адекватні методи і прийоми відповідно до поставлених дослідницьких завдань, реалізуючи міждисциплінарний підхід; формулювати переконливі аргументи на підтвердження наукових гіпотез.

ПРН 5. Застосовувати сучасні методи, інструменти й технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, аналізувати різноманітні джерела та спеціалізовані бази даних.

ПРН 9. Орієнтуватися в сучасних концепціях культурознавства, аналізувати провідні тенденції розвитку культурологічної теорії.

ПРН 10. Реферувати й критично переосмислювати дослідницьку літературу з культурологічної проблематики та суміжних наукових дисциплін.

ПРН 11. Аналізувати і систематизувати феномени і процеси розвитку культури із застосуванням різних теоретичних підходів, методів на основі ґрунтового знання історії національної і світової культури та особливостей сучасної соціокультурної ситуації.

ПРН 12. Аналізувати механізми взаємовпливу суспільства і культури, проводити порівняльні дослідження, виявляючи специфіку системних характеристик культурогенезу на діяхронічному та синхронічному рівнях.

5. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					*Форма контролю / Бали
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ. (Семін).	Консульт.	Самост роб.	
1	2	3	4	5	6	

Змістовий модуль 1. Передумови й основні етапи становлення культурної антропології як науки.

Тема 1. Предмет, завдання та основні категорії культурної антропології.	6	2		1	4	РМГ/2
Тема 2. Особливості напрямів та методів культурно-антропологічних досліджень.	10	4	2	1	4	РМГ/4
Тема 3. Проблеми антропогенезу. Природа людини з точки зору культурної антропології.	8	2	2	1	4	РНП/2
Тема 4. Проблематика культурогенезу та етногенезу.	6	2		1	4	РНП/2
Тема 5. Американська культурно-історична школа та ідеї історизму в антропології.	10	4	2		4	ДС/2
Тема 6. Проблема етноцентризму й культурних цінностей.	8	4		1	4	РМГ/2
Тема 7. Психологічна антропологія та етнопсихологія.	8	2			6	РМГ/2
Тема 8. Функціоналізм Б. Малиновського.	10	2	2		6	ДС/2
Тема 9. Структурна антропологія К. Леві-Строса.	10	2	2	1	6	ДС/2
Модульна контрольна робота						МКР/30
Разом за змістовим модулем 1	76	24	10	6	42	50
Змістовий модуль 2. Сучасні тенденції розвитку культурної антропології						
Тема 10. Криза позитивістської антропології та початок «лінгвістичного повороту».	12	4	2	1	4	ДС/2
Тема 11. Постмодерні тенденції в культурній антропології, формування «критичної антропології».	12	4		1	6	РНП/2
Тема 12. Деконструктивізм та культуркритицизм. Антропологія як культурна критика (Дж. Маркус, М. Фішер, Дж. Клиффорд).	12	2	2		6	ДС/4
Тема 13. Дискурсивний аспект антропологічного знання та досвід усвідомлення «іншої культури».	12	4	2		4	РНП/4
Тема 14. «Іконічний поворот» в культурі. Візуальна антропологія.	13	4	2	1	6	ДС/4
Тема 15. Антропологія медіа.	13	4	2	1	6	РМГ/4
Модульна контрольна робота						МКР/30
Разом за змістовим модулем 2	74	22	10	4	32	50
Усього годин/балів	150	46	20	10	74	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, РМГ – робота в малих групах, МКР– модульна контрольна робота, РНП – реферування наукових публікацій за темою, або ж аналітичне есе.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Антропогенез – вчення про походження людини
2. Українська етноантропологія.
3. Федір Вовк – засновник української антропології.
4. Основні напрямки еволюційної школи (етнографічний, історичний, географічний).
5. Зміст категорій «етнос», «етнічність», «етнічна група».
6. Сучасний неоеволюціонізм.
7. Основні напрями дифузійнізму (антропогеографічний, культурної морфології, теорії культурних кіл).
8. Франц Боас – засновник американської культурної антропології .
9. Броніслав Малиновський – засновник функціоналізму.
10. Концепція культури Е. Сепіра.
11. Олександр Кульчицький та Іван Мірчук – дослідники української духовної культури.
12. Основні ідеї праці Івана Франко «Найновіші напрямки в народознавстві».
13. Ф. Вовк про антропологічні особливості українського народу.
14. В. Давидюк про культурно-антропологічні особливості населення Волині.
15. Антропологічні підходи до розуміння міфопоетичної картини світу українців.

IV. Політика оцінювання

Процес навчання є творчим, відкритим до дискусії та обговорення запропонованих тем. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Якщо аспірант був відсутній на заняттях з будь-якої причини, він/вона відпрацьовують навчальні питання та завдання самостійно та у встановлені викладачем терміни обов'язково звітують про опанування ними навчального матеріалу.

Політика щодо академічної доброчесності.

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним складом передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

• контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Терміни і умови перескладання визначаються деканатом відповідно до рекомендацій навчального відділу, вони можуть корегуватися викладачем за попередньою домовленістю з аспірантом в залежності від ситуації і конкретних обставин.

V. Підсумковий контроль

Залікове оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені цим силабусом.

Підсумковий іспит проводиться в формі співбесіди відповідно до питань екзаменаційного білету. На іспит виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Питання до іспиту

1. Предмет та функції культурної антропології.
2. Основні напрямки культурної антропології.
3. Антропологія як наука.
4. Методологія культурної антропології.
5. Основні напрямки сучасної антропології.
6. Антропогенез – вчення про походження людини.
7. Українська етноантропологія. Федір Вовк – засновник української антропології.
9. Еволюційна школа (Дж.Фрезер, Е. Тайлор).
10. Основні напрямки еволюційної школи (етнографічний, історичний, географічний)
11. Основні категорії – етнос, етнічність, етнічна група, етнонація.
12. Сучасний неоеволюціонізм.
13. Дифузійнізм як напрям культурної антропології. Культурна морфологія Л. Фробеніуса
14. Основні напрями дифузійнізму (антропогеографічний, культурної морфології, теорії культурних кіл).
15. Франц Боас – засновник американської культурної антропології.
16. Функціональна школа в культурній антропології.
17. Концепція функціоналізму Б. Малиновського.
18. Культурно-антропологічна теорія Маргарет Мід.
19. Лінгвістична школа культурної антропології.
20. Концепція культури Е. Сепіра.
21. Постмодерні тенденції в культурній антропології, формування «критичної антропології».
22. Дискурсивний аспект антропологічного знання та досвід усвідомлення «іншої культури».
23. Проблема «людина – техніка – культура» в сучасній антропології медіа.
24. «Іконічний поворот» в культурі. Візуальна антропологія.
25. Проблематика культурної антропології в українській науці.
26. «Менталітет» і «ментальність» як категорії соціокультурної та цивілізаційної антропології.
27. Антропологічні підходи до розуміння міфопоетичної картини світу українців.
28. Антропологічний вимір соціокультурних процесів історичного розвитку Волинського регіону.

VI. Шкала оцінювання
Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де
формою контролю є іспит

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) О. О. Рафальський (кер. авторського колективу), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (наук. редактор). У 2-х книгах. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020.
2. Бистрицький Є. Філософський образ культури та світ національного буття. *Феномен української культури*. Київ, 1996.
3. Безклубенко С. Д., Бондар С. В., Борисенко М. В. та ін. Методологічні проблеми культурної антропології та етнокультурології. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2011.
4. Головей В. Ю. Перфомативні арт-практики в контексті антропології медіа. Науковий вісник Східноєвропейського національного ун-ту імені Лесі Українки. Філософські науки. 2017. № 13–14. С. 124–129.
5. Головей В. Ю. Антропология медиа: анализ методологических подходов. Актуальные проблемы мировой философии, развитие человека, его сознания, нравственности: мат-лы III междунар. Науч-теор. конф. (16-17 февраля 2018 г., Астана, Казахстан) в 2-х тт. Астана: изд-во ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, 2018. 218 с. Т.1. С. 93–102.
6. Дельеж Р. Нариси з історії антропології. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
7. Козловский П. Постмодерна культура: Суспільно-культурні наслідки технічного розвитку. *Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія*. Київ, 1996.
8. Леві-Строс К. Структурна антропология. Пер. з французької Зоя Борисюк. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 1997.

9. Леві-Строс К. Первісне мислення. К.: Український центр духовної культури, 2000. 324 с.
10. Малиновский Б. Мистика. Религия. Наука. Антология. /Пер. с англ., нем., фр. Сост. и общ. ред. А. Н. Красникова. М.: Канон+, 1998.
11. Мельник В. М. Нариси з теорії соціокультурної антропології. Вінниця, 2015.
12. Навроцький В. Колективність та етнічність. Проблеми теорії ментальності. Київ, 2006.
13. Постмодерн: проблема культурної гомогенізації та гетерогенізації. *Луцянець В., Соболь О. Філософський постмодерн: Навч. посібник.* Київ, 1998.
14. Рюс, Жаклін. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки / пер.з фр. Київ, 1998.
15. Ситник О. Культурна антропологія: Походження людини і суспільства. Львів, 2012.
16. Скринник М. Історико-філософський контекст становлення української ідентичності. Монографія. Львів, 2018.
17. Шинкарук В., Бистрицький Є. Феномен української культури: методологічні засади дослідження. Київ, 1996.
18. Франко І. Найновіші напрямки в народознавстві. *Вибрані суспільно-політичні і філософські твори.* Київ, 1956.

Додаткова література

1. Безклубенко С. Теоретико-методологічні засади етнокультурології *Методологічні проблеми культурної антропології та етнокультурології.* К., 2011. С. 191–230.
2. Горський В. Біля джерел. Нариси з історії філософії і культури України. Київ, 2006.
3. Головей, В. (2021). Танець у міфопитуальному континуумі: культурно-антропологічний аспект. *Fine Arts and Cultural Studies*,1, 16–23.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX-XX століття. Київ: YakaBoo Publishing, 2019.
5. Історія української культури: Навч. посібник/ За ред. В.П. Мельника, А. В. Яртися. Львів, 2012.
6. Кашуба М. Історія української культури: курс лекцій. Львів, 2011.
7. Петриківська О. С. Культурна антропологія : навчально-методичний посібник . Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 112 с.
8. Сегеда С. Антропологія : навч. посіб. для студентів гуманітар. спец. вищ. навч. закл. /Київ: Либідь, 2001. 335 с.

Інтернет-ресурси

An Introduction to Cultural Anthropology. URL:
<https://www.thoughtco.com/cultural-anthropology-4581480>

Mead, Margaret. Coming of Age in Samoa: A Psychological Study of Primitive Youth for Western Civilisation. URL: https://www.amazon.com/Coming-Age-Samoa-Psychological-Civilisation/dp/0688050336/ref=sr_1_1?ots=1&tag=thneyo0f-20&linkCode=w50&keywords=coming+of+age+in+samoa&qid=1566221495&s=books&sr=1-1&asin=0688050336&revisionId=&format=4&depth=1

Bronislaw Malinowski. A Scientific Theory of Culture.

URL: https://monoskop.org/images/f/f5/Malinowski_Bronislaw_A_Scientific_Theory_of_Culture_and_Other_Essays_1961.pdf

https://vue.gov.ua/Антропологія_культурна

https://uk.wikipedia.org/wiki/Культурна_антропологія

https://www.lvivcenter.org/wp-content/uploads/2020/03/ese_anthropology-1.pdf

<https://www.britannica.com/science/cultural-anthropology>

Cultural Anthropology. URL: <https://journal.culanth.org/index.php/ca>